TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Mùi hương đất Phật xứ Vạn Đảo

ISSN: 2734-9195 09:25 03/06/2026

Trên mảnh đất hòa hợp ấy, cả hai dòng chảy Đại thừa và Nguyên thủy đang cùng song hành khoe sắc, đặc biệt là sự trỗi dậy mạnh mẽ của hệ thống chùa chiền cùng chư tăng Nam truyền (Theravada) trong đời sống đương đại.

Indonesia - quốc gia quần đảo lớn nhất hành tinh với hơn 17.000 hòn đảo lớn nhỏ từ lâu đã vươn mình thành một biểu tượng kiêu hãnh của sự đa dạng sinh học vượt trội và nền văn hóa đậm đà bản sắc.

Nằm vắt mình qua đường xích đạo giữa Đông Nam Á và châu Đại Dương, xứ sở này là một bức tranh khảm khổng lồ được dệt nên từ hàng trăm nhóm dân tộc, ngôn ngữ và **tôn giáo** khác nhau. Dẫu có hơn 300 bộ tộc cùng chung sống, với người Java chiếm đại đa số, hòn đảo này vẫn vận hành nhịp nhàng dưới phương châm bất diệt: “Thống nhất trong đa dạng” (Bhinneka Tunggal Ika).

Tư duy bao dung ấy đã kiến tạo nên một bầu khí quyển tôn giáo hòa hợp tuyệt vời, nơi quốc gia có dân số Hồi giáo lớn nhất thế giới này vẫn mở rộng vòng tay để cộng đồng Công giáo, Ấn Độ giáo và **Phật giáo** cùng chung sống hòa bình, an yên qua bao thế kỷ.

Thuở ban đầu tĩnh lặng và thâm nghiêm khi giáo lý **từ bi, trí tuệ**, hùng lực, tự do và bình đẳng của đạo Phật chính thức vượt trùng dương chạm ngõ xứ vạn đảo vào cuối thế kỷ II sau Tây lịch. Mang trên mình mạch nguồn cổ đại uy nghiêm, đạo Phật kiêu hãnh được tôn vinh là đức tin có chiều dài lịch sử lâu đời thứ hai tại **Indonesia**, chỉ xếp sau Ấn Độ giáo.

Những vết chân chính pháp đầu tiên trên cát biển viễn xứ đã đặt viên gạch nền móng vững chãi, khơi dòng cho một kỷ nguyên văn minh sông nước rực rỡ, chuẩn bị cho sự bùng nổ của những đại công trình tâm linh sừng sững vượt thời gian.

Lịch sử vạn đảo từng chứng kiến một kỷ nguyên vàng son lộng lẫy dưới triều đại Srivijaya (Tam Phật Tề). Là đế quốc hàng hải kiêu hùng của người Mã Lai cổ thống trị từ thế kỷ VII đến thế kỷ XIII trên đảo Sumatra, vương triều này đã nắm trọn các tuyến giao thương huyết mạch qua eo biển Malacca và Sunda, vươn mình thành ngọn hải đăng Phật giáo lớn nhất **Đông Nam Á**.

Tiếp nối mạch sống chính pháp, Vương triều Sailendra (thế kỷ VIII - IX) tại vùng đảo Java đã xuất hiện như một bậc đại hộ pháp kiên trung của Phật giáo Đại thừa. Thời kỳ này đã dệt nên một nền văn minh tâm linh rực rỡ, hiến dâng cho nhân loại những kiệt tác nghệ thuật mang tầm vóc thế giới. Đó là vương quốc của đại kỳ quan Borobudur (Ba-la-phù-đồ) - ngôi đại già lam Phật giáo lớn nhất thế giới, uy nghiêm tọa lạc giữa Magelang, Trung Java như một chứng tích bất diệt của lòng tôn kính.

Làn sóng Hồi giáo tràn qua từ thế kỷ XIII đã đẩy Phật giáo xứ vạn đảo vào một giấc ngủ vùi kéo dài nhiều thế kỷ, cho đến khi ngọn lửa chính pháp được thắp sáng trở lại nhờ công lao của Tổ sư Ashin Jinarakkhita (1923-2002). Trên hành trình gian nan dấn thân vì tương lai đạo pháp và dân tộc Indonesia, ngài đã tìm thấy người đồng hành đại duyên là Trưởng lão Hòa thượng Narada Maha Thera (1898-1983) - bậc cao tăng Nguyên thủy lỗi lạc người Sri Lanka đã đặt chân đến Indonesia vào năm 1934, chuyến hoằng pháp lịch sử của ngài Narada đã đánh dấu sự xuất hiện của vị tu sĩ Theravada đầu tiên tại quốc gia này sau hơn 450 năm tịch mịch, khơi lại dòng chảy từ bi xuyên quốc gia.

Trong dòng chảy lịch sử hậu độc lập của Indonesia, Tổ sư Ashin Jinarakkhita hiện lên như một vị kiến trúc sư vĩ đại, người đã thổi bùng ngọn lửa phục hưng chính pháp xuyên suốt xứ sở vạn đảo. Bằng việc thiết lập tổ chức cư sĩ và dựng xây giáo đoàn Tăng-già thống nhất, ngài đã mở rộng cửa thiền, trao truyền giới pháp cho cả hàng xuất gia lẫn tại gia.

Sáng kiến “Phật thừa” (Buddhayāna) của ngài là một sự dung hợp tuyệt vời, xóa nhòa ranh giới giữa Nam truyền và Bắc truyền, dệt nên một phong trào tâm linh phi giáo phái gắn kết tình huynh đệ giữa người Hoa và người dân bản địa.

Tầm nhìn của ngài là sự hòa quyện giữa tư duy hiện đại và nhu cầu bản xứ. Để che chở cho mạch sống Phật giáo trước thể chế của một quốc gia Hồi giáo khổng lồ, ngài đã khéo léo lồng ghép triết lý đạo Phật vào khẩu hiệu quốc gia "Thống nhất trong đa dạng". Đồng thời, ngài đã kiến tạo nên một khái niệm đầy sáng tạo là "Phật Bản Sơ" (Ādi-Buddha) - một biểu tượng tâm linh tối cao giúp đạo Phật tìm thấy tiếng nói đồng điệu với đức tin bản xứ. Qua nhịp cầu "Phật thừa", ngài đã hồi sinh cội nguồn Phật giáo Ấn Độ cổ đại ngay trong lòng xã hội Indonesia đương đại, khơi gợi lại niềm tự hào về một vương quốc hàng hải xa xưa từng lấy chánh pháp làm hồn cốt quốc gia.

Bước sang thế kỷ XXI, sau nhiều thế kỷ nép mình bên những phế tích thâm nghiêm, Phật giáo Indonesia đã chính thức bước vào một kỷ nguyên phục hưng vô cùng mạnh mẽ. Không còn là một tôn giáo của quá khứ, đạo Phật xứ vạn đảo đã dấn thân nhập thế, tự tay thiết lập nên một hệ thống giáo dục đại học quy mô cùng mạng lưới y tế, từ thiện xã hội toàn diện.

Sự bừng thức mang tính thời đại này có được nhờ sự phối hợp khăng khít và đồng lòng của các tổ chức Phật giáo lớn đến từ Đài Loan như Phật Quang Sơn và

Hiệp hội Từ tế.

Minh chứng rực rỡ nhất cho cuộc đại phục hưng này chính là sự ra đời của hệ thống các trường Đại học Phật giáo (được gọi là Sekolah Tinggi Agama Buddha - STAB) do chính phủ Indonesia cấp phép và tôn tạo khắp các tỉnh bang. Đi dọc đất nước hôm nay, người lữ hành sẽ ngỡ ngàng trước những học viện Phật học sầm uất:

* STABN Sriwijaya (tại Tangerang, Banten): Ngôi trường công lập kiêu hãnh mang danh xưng của vương quốc Phật giáo hàng hải cổ đại Sriwijaya.

* STABN Raden Wijaya (tại Wonogiri, Trung Java): Trung tâm học thuật quốc gia chuyên đào tạo nên những thế hệ giảng viên, học giả và nhân lực Phật giáo tinh hoa cho đất nước.

* STAB Syailendra (tại Semarang): Cái nôi tư thục chuyên đào tạo chuyên sâu về triết học và truyền thông Phật giáo nhập thế.

* STAB Kertarajasa (tại Batu, Đông Java): Tọa độ thâm nghiêm dành riêng cho những nghiên cứu Phật học chính thống và chuyên sâu.

Thay vì xây dựng những giảng đường độc lập mang tính tách biệt, Phật Quang Sơn đã chọn một lối đi mềm mại và sâu sắc hơn: kiến tạo một cấu trúc liên thông học thuật đỉnh cao thuộc Hệ thống Liên minh Đại học Phật Quang Sơn (Fo Guang Shan University Consortium).

Sự dấn thân này được hiện thực hóa qua hai mạch ngầm giáo dục và văn hóa, thổi một luồng sinh khí mới vào lòng xã hội xứ vạn đảo:

* Nhịp cầu liên thông học thuật: Các ngôi trường STAB tại Indonesia đã thiết lập mối kết nối chặt chẽ, mở ra những hải trình tri thức thẳng hướng đến Đại học Phật Quang và Đại học Nam Hoa tại Đài Loan. Nhờ chiếc cầu nối vĩ đại này, những thế hệ giảng viên và sinh viên Indonesia được trao tay những suất học bổng danh giá, tham gia vào các chương trình trao đổi học thuật và liên kết đào tạo cử nhân, thạc sĩ Phật học chính thống.

* Mạng lưới trung tâm văn hóa: Song hành cùng giảng đường học thuật, những hạt mầm đạo đức tiếp tục được gieo trồng thông qua chi nhánh Phật Quang Sơn Indonesia, tiêu biểu là Vihara Jakarta và chi nhánh Medan. Tại các cơ sở trung tâm này, những lớp học ngôn ngữ, các khóa giảng dạy đạo đức Phật giáo và văn hóa Hoa ngữ được tổ chức liên tục, lặng lẽ lan tỏa triết lý “Phật giáo Nhân gian” nhập thế, biến những lời dạy cổ đại thành lối sống tỉnh thức hằng ngày cho người dân bản địa.

Song hành cùng mạng lưới học thuật của Phật Quang Sơn, Hiệp hội Từ tế Phật giáo Đài Loan (Tzu Chi) đã viết nên một chương sử dấn thân đầy cảm động tại xứ vạn đảo. Thông qua pháp hội hành động của tổ chức Yayasan Buddha Tzu Chi Indonesia, Tzu Chi đã trở thành tổ chức ngoại quốc có đóng góp to lớn và trực tiếp nhất trong việc kiến tạo các cơ sở hạ tầng giáo dục và y tế quy mô lớn mang tính thế tục hóa. Triết lý từ bi không còn nằm trên trang kinh, mà hóa thành những viên gạch vững chãi che chở cho kiếp nhân sinh:

Hệ thống tổ hợp giáo dục liên cấp (Tzu Chi School)

* Trải dài từ mầm non đến trung học phổ thông và đang hướng tầm nhìn đến bậc đại học, các ngôi trường của Tzu Chi là cái nôi nuôi dưỡng cả tri thức lẫn tâm hồn.

* Tzu Chi School Pantai Indah Kapuk (PIK) tại Jakarta: Tổ hợp trường quốc tế hiện đại bậc nhất, nơi ngôn ngữ Anh, Indonesia và Hoa ngữ cùng hòa quyện để làm bệ phóng cho một thế hệ học sinh chú trọng giáo dục nhân cách.

* Cengkareng Tzu Chi School tại Jakarta: Ngôi trường chất lượng cao được dựng xây ngay trong khu tái định cư, mang ánh sáng tri thức đến thắp sáng tương lai cho con em các gia đình nghèo khó.

* Singkawang Tzu Chi School tại Tây Kalimantan: Mái trường mới đầy nghĩa tình, sưởi ấm và phục vụ cho cộng đồng có tỷ lệ người gốc Hoa lớn tại Indonesia.

Mạng lưới y tế cứu khổ (Tzu Chi Medical)

* Đại bệnh viện Tzu Chi Hospital PIK (Jakarta): Ngôi nhà quốc tế của tình thương và sự sống [1]. Được khánh thành tại thủ đô với trang thiết bị tối tân, nơi đây không chỉ điều trị chuyên sâu mà còn là thánh địa của những phép mầu từ thiện, nơi thường xuyên diễn ra các đợt phẫu thuật miễn phí cứu giúp người nghèo qua những ca mổ đục thủy tinh thể hay vá lại nụ cười hở môi hàm ếch.

* Bệnh viện Đỡ đầu Cengkareng (RS Cinta Kasih Tzu Chi): Điểm tựa y tế thầm lặng nằm nơi ngoại ô Jakarta, ngày đêm dang tay chăm sóc và phục vụ trực tiếp cho người dân lao động có hoàn cảnh khó khăn.

Sự kết hợp nhịp nhàng giữa nội lực tinh tấn của giáo đoàn Tăng già thanh tịnh hòa hợp, tấm lòng hộ pháp của các cư sĩ bản địa Indonesia, cùng tiềm lực giáo dục - y tế vĩ đại từ các tổ chức Đài Loan đã tạo nên một kỳ tích.

Tại quốc gia có đa số dân theo đạo Hồi này, Phật giáo không chọn cách khuếch trương hình thức, mà chọn cách thẩm thấu sâu sắc vào đời sống, giữ một vai trò

không thể thay thế trong việc ổn định an sinh xã hội và tưới mát cho tâm thức nhân sinh.

Thế kỷ XXI, diện mạo Phật giáo xứ vạn đảo được phác họa sống động qua cuộc tổng điều tra dân số năm 2010, với khoảng 1,7 triệu tín đồ (chiếm 0,7% dân số) - nơi cộng đồng người Indonesia gốc Hoa cùng các bộ tộc bản địa đang ngày đêm chung tay gìn giữ ngọn đèn chính pháp.

Vượt qua những thăng trầm của lịch sử, đạo Phật giờ đây kiêu hãnh đứng trong hàng ngũ 5 tôn giáo được công nhận chính thức tại quốc gia này. Trên mảnh đất hòa hợp ấy, cả hai dòng chảy Đại thừa và Nguyên thủy đang cùng song hành khoe sắc, đặc biệt là sự trỗi dậy mạnh mẽ của hệ thống chùa chiền cùng chư tăng Nam truyền (Theravada) trong đời sống đương đại.

Tác giả: Vân Tuyền